

Людмила ФІГУС

здобувач вищої освіти ОС «бакалавр»,
спеціальність «Облік і оподаткування»,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник: **Чорнобай Л.М.**
канд. екон. наук, доцент кафедри економіки, підприємництва,
торгівлі та біржової діяльності,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Сьогодні українська міграція «прокладає» у світ нові мости. Незалежно від конкретної мети, вона виконує важливу роль у життєдіяльності суспільства. Міграційні процеси формуються під впливом багатьох чинників, серед них виділяють: соціально-економічні та політичні; правові та соціально-психологічні; екологічні та культурні.

Проте, одним з головних факторів, що змушує людей приймати рішення про еміграцію є різниця у реальних доходах за однакову роботу в різних країнах.

Серед економічних чинників посилення міграції робочої сили в Україні, слід відзначити:

- нерівномірність економічних реформ, що призвело до різкого падіння рівня життя більшої частини населення країни, розладу міжгосподарських зв'язків;
- згортання виробництва на великих підприємствах, що спричинило масове звільнення працівників, відповідно погіршення їх соціально-економічного становища, посилило міжнародну міграцію [1].

З набуттям чинності Угоди про асоціацію з Європейським Союзом відбулася переорієнтація українців у західному напрямі в результаті значно посилюється міграційний тиск на Європу.

Свобода пересування, одне із основоположних прав людини, відкрила для українців нові можливості, однак створила й нові ризики. У 2019 році кількість міжнародних мігрантів у світі досягла орієнтовної позначки у 272 млн. осіб, що на

51 млн. осіб більше рівня 2010 року. За даними ООН, мігранти нині становлять 3,5% населення світу (для порівняння, у 2000 році – 2,8%).

На перебіг міграційних процесів в Україні впливає її місце у міжнародних рейтингах. Дослідження показують, що за шість місяців 2019 року:

- у рейтингу миролюбних країн Україна піднялась з 152 на 150 місце;
- за рейтингом економічної свободи займає 147 місце серед 158 країн;
- у рейтингу легкості ведення бізнесу Україна посіла 71 місце;
- у глобальному рейтингу конкурентоспроможності, серед 63 країн світу – 54 місце.

Ще одним важливим фактором, що впливає на міграційні процеси в Україні є рівень оплати праці: у 2019 р. мінімальна заробітна плата в нашій країні становила 4173 грн (приблизно 122 євро). За даними статистичної служби Євросоюзу мінімальна заробітна плата за місяць складає: у Латвії – 430 євро, у Польщі – 523,09 євро. Найвищий її рівень серед країн Європейського Союзу у Люксембурзі – 2071 євро [2].

За такого рівня диференціації оплати праці та перспектив працевлаштування, з урахуванням економічних і соціальних факторів міграційні процеси посилюються. Наразі, значна частина активного, мобільного, конкурентоспроможного населення України визначає свої перспективи виїзду, виходячи не стільки із стану свого особистого життя, скільки із загальної низької оцінки ситуації в країні.

Міграційний чинник є значно небезпечнішим за бажання реалізувати індивідуальну стратегію на глобальному ринку праці, тому що зберігається висока імовірність неповернення на батьківщину висококваліфікованих іммігрантів, молодих фахівців. У свою чергу, втрата Україною таких категорій працівників негативно позначається на віковій та освітньо-кваліфікаційній структурі робочої сили і гальмує економічне зростання. Тому основним завданням державної міграційної політики має бути захист слабких сторін і загроз з використанням сильних сторін та можливостей для подолання негативних наслідків сучасних міграційних процесів.

За даними департаменту народонаселення ООН кількість міжнародних мігрантів українського походження поза межами України на 1 липня 2019 року становила 5,9 млн. осіб. Якщо у 1990 році Україна була на 4-му місці у світі за кількістю емігрантів (після Росії, Афганістану та Індії), то у 2019-му вона опинилася вже на 8-му місці. Це сталося внаслідок стрімкого зростання кількості мігрантів у світі. Нашу країну випереджають Індія (17,5 млн.), Мексика (11,8 млн.), Китай (10,7 млн.). За даними експертів, у Польщі працює від 1 млн. 200 тис. до 1,5 млн. українських громадян [3].

В країнах ЄС, в пошуках кваліфікованих трудових ресурсів, все більше зростає попит саме на українців. Так нижня палата німецького парламенту прийняла законодавство, яке з 1 січня 2020 року врегульовує норми прийняття на роботу громадян з країн поза ЄС.

Проведене дослідження дозволяє спрогнозувати наступні сценарії розвитку міграційних процесів в Україні:

1. Якщо параметри основних показників розвитку економіки в Україні у довгостроковій перспективі стабілізуються на рівні 2016-2017 рр. (тобто суттєво не покращиться), перехід тимчасової зовнішньої трудової міграції у безповоротну форму посилиться. Причому, від ідеї повернення в Україну відмовлятимуться довгострокові мігранти і певна частина короткострокових.

2. Міграційні процеси відбуватимуться ще інтенсивніше за погіршення ситуації в Україні. В цьому випадку закріпитися у країнах призначення прагнучиме велика кількість кваліфікованих спеціалістів.

У випадку покращення економічної ситуації в Україні можна очікувати на поступове повернення частини довгострокових мігрантів. Масштаби короткострокової міграції поступово зменшуватимуться, частина учасників процесу почне переорієнтовуватися на внутрішній ринок праці [4].

Враховуючи несприятливі тенденції демографічного розвитку, недалеку перспективу дефіциту робочої сили, що може стримувати економічний розвиток, міграційна політика України має сприяти поверненню мігрантів, передусім тих, хто виїхав з трудовими цілями і вважає своє перебування за кордоном тимчасовим, зменшенню відтоку населення та заохочення імміграції працівників, в яких є потреба на ринку праці України.

Наразі, значна частина активного, мобільного, конкурентоспроможного населення України визначає свої перспективи виїзду, виходячи не стільки із стану свого особистого життя, скільки із загальної низької оцінки ситуації в країні.

Міграційний чинник є значно небезпечнішим за бажання реалізувати індивідуальну стратегію на глобальному ринку праці, тому що зберігається висока імовірність неповернення на батьківщину висококваліфікованих іммігрантів, молодих фахівців. У свою чергу втрата Україною таких категорій працівників негативно позначається на віковій та освітньо-кваліфікаційній структурі робочої сили і гальмує економічне зростання.

Часто небажання працювати в Україні пояснюється об'єктивними причинами, які не може на своєму рівні вирішити потенційний роботодавець, проте ці питання

може вирішити держава, а саме – зосередити зусилля на створенні сприятливих умов для виробництва певних видів товарів та надання послуг. Саме тих, які стимулюють економіку до зростання.

Перелік джерел інформації:

1. Кифяк В.І., Василичук М.І., Шкрібляк Д.Ю. Проблема трудової міграції в Україні та шляхи вирішення. *Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика*. 2019. №37. С. 169-170.
2. Лібанова Е.М. Зовнішня трудова міграція Українців: масштаби, причини, наслідки. *Демографія та соціальна політика*. 2018. №2(33). С. 11-26.
3. Чорнобай Л.М Проблеми функціонування ринку праці в Україні. *Аграрна наука та освіта Поділля: збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції*. Ч. 2., 20-22 березня 2018 р., м. Кам'янець-Подільський. Тернопіль: Крок, 2018.
4. Чорнобай Л.М. Оцінка бідності сільського населення України. *Глобалізаційні процеси в розвитку національних економік: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 31 березня 2016 р., м. Львів. Тернопіль: Крок, 2016. С. 78-80.